

Nettopensioen bij fondsen niet goed doordacht

In 2015 is het nettopensioen geïntroduceerd als een doekje voor het bloeden wegens de invoering van de geïndexeerde aftoppingsgrens van € 100.000. Deze grens zal met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid door een van de volgende kabinetten worden verlaagd. Daalt de aftoppingsgrens, dan worden meer werknemers met nettopensioen geconfronteerd. Met de verkiezingen voor de deur, althans ten tijde van het schrijven van dit artikel, was dit voor de Stichting van de Arbeid en de Pensioenfederatie aanleiding om het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op een belangrijke onvolkomenheid van de vreemde vogel te wijzen. Maar ook om andere redenen is er onderhoud nodig.

■ FISCAAL EN JURIDISCH KADER

Voordat ik inga op de knelpunten, behandel ik eerst het fiscaal en juridisch dna van het nettopensioen. Dit fenomeen vindt zijn oorsprong in de aftopping van het pensioengevend salaris op € 100.000 en is door een viertrapsraket tot stand gekomen. Allereerst is in de Wet verlaging maximumopbouw- en premiepercentages pensioen en maximering pensioengevend inkomen de geïndexeerde aftoppingsgrens voor pensioen van € 100.000 geïntroduceerd. Dit is opgenomen in art. 18ga Wet LB 1964.¹ Deze wet is gelijktijdig aangenomen met de later ontworpen Wet wijziging van de Wet verlaging maximumopbouw- en premiepercentages pensioen en maximering pensioengevend inkomen en het Belastingplan 2014.² In deze tweede trap heeft de nettolijfrente van art. 5.3A Wet IB 2001 haar beslag gekregen. Er was een derde wet nodig om nettopensioen geboren te laten worden in afdeling 5.3B Wet IB en de Pensioenwet.³ Middels een vierde wet is vervolgens art. 117a in de Pensioenwet opgenomen, bedoeld om de fiscale hygiëne binnen pensioenfond-

sen te waarborgen in het geval van nettopensioen.⁴ Bent u er nog?

In afdeling 5.3B is geregeld dat het deel van het salaris dat uitgaat boven de aftoppingsgrens van art. 18ga Wet LB grondslag mag zijn voor netto-ouderdoms- en nettonabestaandenpensioen. De aanspraak op pensioenopbouw boven de aftoppingsgrens is niet vrijgesteld krachtens de Wet LB; storting worden uit het nettoloon gedaan – of in gebruteerde vorm door de werkgever – waardoor de aanspraak zich niet in de loonsfeer van de Wet LB, maar in de vermogenssfeer van de Wet IB bevindt. De uitkeringen zijn daardoor onbelast en de waarde voor box 3 is vrijgesteld zolang de fiscale voorwaarden krachtens afdeling 5.3B in acht worden genomen. Nettopensioen is daarmee in Nederland het enige fiscale vehikel dat volgens het zogenoemde TEE-systeem wordt behandeld.⁵

De Wet IB schrijft voor dat nettopensioen zich alleen in de vorm van een beschikbarepremieregeling mag voordoen, op basis waarvan staffels zijn gepubliceerd. Genoemde wet dwingt uitvoerders en consumenten zich aan de regeltjes te houden, op straffe van belastbaarheid met vermogensrendementsheffing. Bij een lange periode van sparen in nettopensioen ontstaan substantiële besparingen aan vermogensrendementsheffing.

Omdat het de wetgever heeft behaagd het nettopensioen als zodanig en niet uitsluitend in de oorspronkelijk bedoelde vorm van lijfrente te faciliteren, lijkt in 2015 een level playing field te zijn ontstaan door nettopensioen in de Pensioenwet op te nemen. Verzekeraars, premiepensioeninstellingen, pensioenfondsen, Algemeen pensioenfondsen en buitenlandse aanbieders kunnen de nettopensioenmarkt betreden.

Jan-Olivier Kuijkhoven
Mr. J-O. Kuijkhoven is pensioenfiscalist en als partner verbonden aan KWPS

Knelpunten ten opzichte van brutopensioen

Nettopensioen is voor de consument niet altijd een ideaal vehikel, net zomin als brutopensioen dat is. Pensioen wordt verevend, kan niet vererven en kan

niet worden afgekocht. Voor nettopensioen is op dat laatste punt overigens uit pragmatische overwegingen een uitzondering gemaakt; de persoon die emigreert kan nettopensioen afkopen om te voorkomen dat er mogelijk dubbele heffing kan ontstaan vanwege het ongebruikelijke TEE-karakter. Hierna bespreek ik twee belangrijke knelpunten die nettopensioen onaantrekkelijk maken ten opzichte van de onder-tonse brutopensioenregeling. Het zijn aandachtspunten die alleen spelen als een pensioenfonds de uitvoerder is, en die mij niet verbazen. Als ervaringsdeskundige met buitenfiscale pensioenregelingen bij pensioenfondsen fronde ik enige jaren geleden de wenkbrauwen toen de hier bedoelde wet- en regelgeving tot stand kwam.⁶ Tot slot ga ik in op de mogelijke verlaging van de aftoppingsgrens.

■ VRIJWILLIGE DEELNAME BIJ FONDSEN

Laat ik op dit punt met de deur in huis vallen: als de uitvoerder een verzekeraar of een premiepensioeninstelling is, kunnen werknemers mijns inziens worden verplicht om deel te nemen aan een nettopensioenregeling. Allereerst verzet het Burgerlijk Wetboek zich niet tegen deze verplichte loonbesteding op grond van art. 7:631 BW. Een werknemer is vrij zijn loon naar eigen inzicht te besteden. Op deze hoofdregel zijn onder andere uitzonderingen gemaakt voor deelname aan een regeling bij een pensioenfonds of een verzekerde pensioenregeling in de zin van de Pensioenwet. En daar praten we toch over bij nettopensioen.

Bij een verzekeraar of een PPI als uitvoerder kunnen werknemers worden verplicht om deel te nemen aan een nettopensioenregeling

Ten tweede is verplichtstelling niet onlogisch, omdat zowel bruto- als nettopensioen fiscaal wordt gefaciliteerd, de Pensioenwet erop van toepassing is en verplichtstelling en kapitaaldekking uiteindelijk de redenen zijn dat Nederland een van de beste stelsels ter wereld heeft, zij het met zich verdiepende haarscheurtjes. Ten derde is nergens in afdeling 5.3B Wet IB vermeld dat sprake moet zijn van vrijwilligheid, in tegenstelling tot afdeling 5.3A, waarin de eis van vrijwilligheid expliciet is vermeld voor de nettolijfrente. De tekst van de wet is zeer duidelijk: er wordt geen eis van vrijwilligheid gesteld aan nettopensioen. Wel is in art. 5.17e Wet IB aangegeven dat de bijdrage van een werkgever voor iedere werknemer in beginsel even hoog moet zijn. Gezien de woorden ‘in dezelfde mate’ duidt dit op een gelijk percentage.

Bij pensioenfondsen zijn verplichte nettopensioenregelingen niet toegestaan. In het kader van de taakafbakening is namelijk in art. 117 PW geregeld dat

pensioenfondsen een fiscaal bovenmatige pensioenregeling uitsluitend kunnen uitvoeren als vrijwillige pensioenregeling.⁷ Een vrijwillige pensioenregeling in de zin van dit artikel is een regeling die niet blijft binnen de begrenzingen van de hoofdstukken IIB en VIII van de Wet LB. Omdat art. 18ga onderdeel is van hoofdstuk IIB, moet een nettopensioenregeling derhalve een vrijwillige regeling zijn als er sprake is van een fonds.

De wetgever heeft hiermee een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de uitvoering van een nettopensioen door een fonds en door een andere uitvoerder. Ook de uitleg van staatssecretaris Klijsma in de nota van toelichting op het besluit van 11 december 2014 ter waarborging van de fiscale hygiëne binnen pensioenfondsen duidt daar op.⁸ Klijsma geeft aan dat er in dit besluit geen voorwaarden voor vrijwilligheid zijn opgenomen, omdat deze voldoende gewaarborgd zijn door de Pensioenwet. Hiermee kan alleen worden bedoeld op art. 117, dat het gebod van vrijwilligheid voorschrijft aan fondsen. Als een werkgever een nettopensioenregeling bij een verzekeringsmaatschappij of een premiepensioeninstelling onderbrengt, verzet noch de Wet IB, noch de Pensioenwet zich ertegen dat de werknemer verplicht wordt om deel te nemen.⁹

Voldoende reden voor verschil?

Het is de vraag of er vanuit de oorsprong van het nettopensioen – het krimpende fiscale kader – en de taakafbakeningsgedachte voldoende reden is om deelname aan een nettopensioenregeling bij een pensioenfonds niet, en bij een verzekeraar of PPI wél verplicht te kunnen stellen. Zoals ook hierna nog zal blijken, treden steeds meer uitvoerders terug en staat het voortbestaan van nettopensioen daarmee op het spel. Er is dringend behoefte aan schaalvergroting,

- 1 Wet van 2 juni 2014, Staatsblad 2014/196 (Kamerstuk 33 610).
- 2 Wet van 2 juni 2014, Staatsblad 2014/197 (Kamerstuk 33 847).
- 3 Belastingplan 2015, wet van 17 december 2014, Staatsblad 2014/578 (Kamerstuk 34 002).
- 4 Verzamelwet pensioenen 2014, wet van 10 december 2014, Staatsblad 2014/527 (Kamerstuk 33 863).
- 5 Zie mijn artikel Over de kip met de gouden eieren en het Nieuwe Pensioen, Pensioen Magazine december 2015.
- 6 Zie ook Hans van Meerten, Nettopensioenregeling is onuitvoerbaar voor pensioenfondsen, Weekblad voor Fiscaal recht 2015/641.
- 7 Deze voorwaarde is geregeld in de eerste trap van de viertrapsraket (Kamerstukken 33 6010).
- 8 Staatsblad 2014/529, blz. 4.
- 9 Terzijde merk ik op dat art. 2, derde lid, onderdeel b Wet Bpf 2000 aangeeft dat een nettopensioen verplicht kan worden gesteld. Dit betekent niet dat een deelnemer verplicht is deel te nemen aan het nettopensioen, maar dat de werkgever de regeling van het bedrijfstakpensioenfonds ter vrijwillige deelname zal moeten aanbieden, tenzij een vrijstelling van die verplichting wordt aangevraagd en verkregen op grond van art. 4a Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000.

een van de pijlers onder ons collectieve stelsel, ook als het premieovereenkomsten betreft. Er zijn voldoende waarborgen die voorkomen dat werknemers tegen wil en dank moeten gaan deelnemen aan nettopensioen. Sociale partners zullen werknemers immers nooit lichtzinnig verplichten tot deelname aan een nettopensioenregeling en zullen een goede afweging maken. In sommige gevallen kan een verplichte regeling tot een bepaalde salarisgrens opportuun zijn, bijvoorbeeld wanneer de werkgever vanwege de aftoppingsgrens voor compensatie in de brutoloonfeer zorgt.

Verplichte deelname aan een nettonabestaandenpensioen kan vanuit de zorgplichtgedachte zeer opportuun zijn. Ook de Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid zorgt er, samen met de staffels voor nettopensioen, voor dat werknemers geen hoge premies hoeven te gaan betalen in geval van verplichte deelname aan netto-ouderdompensioen. Toen de aftoppingsgrens nog niet bestond, was er geen discussie over marktwerking en verplichtstelling over het pensioendeel boven de € 100.000. Het verschil tussen het huidige nettopensioen boven de ton en het vroegere brutopensioen boven de ton is dat de fiscus de buit meteen binnen heeft. Kortom, ik pleit ervoor om art. 117 PW zodanig te wijzigen dat sociale partners ook een nettopensioen bij een pensioenfonds kunnen verplichten. Hiermee verhoudt nettopensioen zich ook weer tot nettolijfrente zoals pensioen zich verhoudt tot lijfrente. Pensioen wordt collectief geregeld en deelname hieraan kan worden verplicht; lijfrente is de door individuen zelf te regelen tegenhanger.

■ UITKERINGSFASE BIJ FONDSEN

In theorie is nettopensioen relatief simpel, net als iedere andere premieovereenkomst. Door middel van de grondslag en een leeftijdsafhankelijke staffel wordt het maximaal in te leggen percentage bepaald. De inleg leidt samen met het rendement tot een eindkapitaal. Op de pensioendatum aangekomen zet de deelnemer het pensioenkapitaal om in een levenslange vastgestelde pensioenuitkering. Vanwege de inwerkingtreding per 1 september 2016 van de Wet verbeterde premieregeling wordt een premieovereenkomst complexer en kan een deelnemer het pensioenkapitaal na de pensioendatum beleggen en hiermee kiezen voor een variabele uitkering. Op deze manier wordt een deelnemer in staat gesteld ook na de pensioendatum rendement te genereren op de beleggingen en is er een reële kans op een hogere uitkering dan wanneer er op de pensioendatum een uitkering moet worden aangekocht bij een lage rentestand.¹⁰ Daartegenover staat het risico van tegenvallende beleggingen. Een werknemer die dat risico niet wil lopen of tevreden is met de hoogte van de vaste uitkering, zal niet willen doorbeleggen. Deze principes gelden ook voor nettopensioen.

Wanneer nettopensioen is ondergebracht bij een pensioenfonds, bestaat het risico dat het vermogen van het fonds voor de basispensioenregeling zich vermengt met het vermogen ter zake van de netto-

pensioenregeling. Dat zou in strijd zijn met het verbod op ringfencing van art. 123 PW. Met het hiervoor genoemde besluit van 11 december 2014 is daarom art. 41 Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling ingevoerd. In dit artikel zijn regels gesteld die vermenging moeten tegengaan en zodoende fiscale hygiëne realiseren. Vanwege de invoering van de Wet verbeterde premieregeling is via het besluit van 7 juli 2016 (Staatsblad 2016/277) aan art. 41 een vierde lid toegevoegd.

Op basis van art. 41 dient in het geval van een vaste uitkering onder meer inkoop in de basispensioenregeling plaats te vinden. Art. 41, tweede lid, verplicht om rekening te houden met art. 128 PW, derhalve met een opslag voor het vereist eigen vermogen (VEV). Er kan dus bijvoorbeeld geen inkoop plaatsvinden op basis van de actuele lagere dekingsgraad. Zowel de Pensioenfederatie als de Stichting van de Arbeid (STAR) heeft hierover een brandbrief aan de staatssecretaris van SZW gestuurd.¹¹ Vanwege de huidige lage rentestand en lage dek-

Volgens de STAR moet in sommige gevallen ruim 50% meer opslag voor een nettopensioen worden neergeteld dan voor een bruto-uitkering

kingsgraden leidt genoemde eis ertoe dat een deelnemer substantiële bedragen moet ophoesten voor de opslag. Volgens de STAR moet in sommige gevallen ruim 50% meer opslag voor een nettopensioen worden neergeteld dan voor een bruto-uitkering.

Geen enkele zekerheid

Desondanks krijgt de deelnemer met die opslag geen enkele zekerheid; hij loopt nog steeds het volledige risico van het achterblijven van indexatie en van mogelijke kortingen. Nettopensioen bij een fonds doet de woekerpolisaffaire opeens verbleken. Over deze problematiek heeft de VVD eerder de volgende vraag gesteld: 'Klopt de veronderstelling dat deelnemers die nettopensioen moeten inkopen duurder uit zijn en dat daarmee een onaantrekkelijk product wordt geboden?'¹² Het antwoord hierop van staatssecretaris Klijnsma was: 'Nee, deze veronderstelling klopt niet. Zoals hierboven uiteengezet, moet voor een vast nettopensioen een buffer ter hoogte van het vereist eigen vermogen worden aangehouden, omdat een zeker pensioen is toegezegd. Ook deelnemers in de basispensioenregeling in de vorm van een uitkeringsovereenkomst betalen jaarlijks een kostendekkende premie, waarin een bufferopslag ter hoogte van het vereist eigen vermogen is opgenomen. Ook dan is immers sprake van een pensioen dat met een hoge mate

van zekerheid wordt toegezegd.' Over de brief van de Pensioenfederatie zijn door de VVD op 3 februari 2017 inmiddels nieuwe vragen gesteld.

Ik kan niet anders concluderen dan dat het voorschrift van art. 41, tweede lid, in situaties van lage rentes en lage dekkingsgraden ondeugdelijk is. De Pensioenfederatie pleit in haar brief voor een dekkingsgraadneutrale inkoop, met een minimum van 105% en een maximum op het niveau van het vereist eigen vermogen. De STAR pleit voor een vergelijkbare oplossing: inkopen tegen de feitelijke dekkingsgraad met een minimum van 100% en een maximum op het niveau van het vereist eigen vermogen.

De kritiek van de STAR en Pensioenfederatie is terecht. Genoemd art. 41 leidt bij de huidige rentestand en dekkingsgraden tot een onevenredige sponsoring vanuit het nettopensioen richting het brutopensioen. Hierdoor ontstaat dubbele heffing en dat kan in de mate waarin het zich klaarblijkelijk kan voordoen, nooit de bedoeling zijn geweest. Er is mijns inziens aanleiding om snel, maar gedegen, een vijfde trap te plaatsen, en wel door art. 41 aan te passen.

Voor de volledigheid merk ik op dat er alternatieven lijken te bestaan. In art. 41, derde lid is aangegeven dat het een pensioenfonds vrij staat de netto-regeling onder te brengen bij een verzekeraar of premiepensioeninstelling. Op deze wijze wordt onder de vlag van het pensioenfonds een harde scheiding aangebracht tussen de basispensioenregeling en het nettopensioen en is er automatisch fiscale hygiëne. Als er binnen het pensioenfonds onvoldoende schaalgrootte is, is dit een simpele, minder kostbare methode van uitvoering. Een andere mogelijkheid, die overigens een wetwijziging impliceert, is ringfencing toe te staan als het om nettopensioen gaat. Een verdergaande oplossing voor een ondernemingspensioenfonds die nu al kan, is omvorming naar een algemeen pensioenfonds. Tot slot kan een pensioenfonds op grond van art. 80 PW meewerken aan een verzoek tot vrijwillige waardeoverdracht. Zo wordt een nettowoekerpensioen voorkomen zolang Den Haag niet acteert. Dit lijkt de beste kortetermijnoplossing.

■ DEELNAMEGRAAD EN DALING VAN DE AFTOPPINGSRENS

Er is geen overzicht op geaggregeerd niveau van het aantal deelnemers aan nettopensioen. Toch is er vrij simpel een aantal waarnemingen te doen. In het geval van bedrijfstakpensioenfonds is er in de regel sprake van deelname op basis van het zogenoemde opt-in principe. Een belronde langs enkele bedrijfstakpensioenfonds bevestigt en doet niet verbazen dat er geen overdreven animo van deelnemers is voor netto-ouderdompensioen, hoogstens voor nettonabestaandenpensioen. Bij ondernemingspensioenfonds is de deelname vaak op basis van opt-out vormgegeven. Niet alle ondernemingspensioenfonds voeren nettopensioenregelingen uit, maar van KLM begreep ik desgevraagd – en met de permissie dit te publiceren – dat het deelnamepercentage aan de net-

to-ouderdompensioenregeling voor de vliegers boven de 70 ligt. Dat is een serieus percentage. Er zijn ondernemingspensioenfonds met hogere deelnamepercentages.

Vrijwilligheid kan de deelnemers behoorlijk de pensioendas omdoen

Wat betreft verzekeraars: bij een aanbieder als Aegon nemen volgens openbare informatie van de afdeling Beleid & Propositiemanagement van de 6000 deelnemers met een salaris boven de aftoppingsgrens ruim 2500 personen deel op basis van opt-in. Dit is een deelnamepercentage van 43. Hierbij gaat het in de meerderheid van de gevallen om de verzekering van (alleen) een nettonabestaandenpensioen. Zonder ook maar iets te willen concluderen of zeggen over de kwaliteit en kenmerken van de hiervoor bedoelde regelingen of hun (soorten) deelnemers, blijkt eruit dat vrijwilligheid de deelnemers – zeker op basis van opt-in, in combinatie met het voortdurende en uit gedragswetenschappelijk te verklaren pensioenonbewustzijn – behoorlijk de pensioendas kan omdoen.

Noodklok

De STAR en de Pensioenfederatie luiden in hun brieven de noodklok over nettopensioen bij pensioenfonds en geven aan dat fondsen overwegen dergelijke regelingen stop te zetten. Dat zou alleen voor verzekeraars en premiepensioeninstellingen een gunstige ontwikkeling betekenen. Vanuit de gedachte van een level playing field en het feit dat de overheid pensioenfonds bewust heeft toegestaan nettopensioenregelingen uit te voeren, dient het demissionaire of volgende kabinet serieus en spoedig naar de ontstane problemen te kijken. De wetgever hanteert een verbod op ringfencing bij pensioenfonds, heeft in 2015 op verzoek van de Tweede Kamer het vehikel nettopensioen vormgegeven en, naar nu blijkt, regels ter waarborging van de fiscale hygiëne vastgesteld die zeer ongunstig uitwerken voor deelnemers aan regelingen bij fondsen.

De introductie van de aftoppingsgrens van € 100.000 is in 2015 niet meer geweest dan de knop waaraan op een gegeven moment gedraaid zal gaan worden.

10 Zie voor een uitgebreide behandeling van variabele uitkeringen bij pensioenfonds het artikel van Geurtsen en Van Ginkel, Vaste of variabele uitkering: niet iedereen heeft een keuze!, TPV 2016/47.

11 Brief van 1 februari 2017 van de Pensioenfederatie aan de staatssecretaris van SZW, brief van 1 maart 2017 van de Stichting van de Arbeid aan de staatssecretarissen van SZW en Financiën.

12 Kamerstukken 32 043, Toekomst pensioenstelsel 2015-2016, nr. 329, blz. 3.

Het FD berichtte kortgeleden dat een substantieel aantal politieke partijen de aftoppingsgrens verder wil verlagen. Dat is, mogelijk vanwege electorale belangen, niet te lezen in de pensioenprogramma's van de politieke partijen, maar blijkt uit de doorrekening van de verkiezingsprogramma's die het Centraal Planbureau (CPB) recentelijk heeft gepubliceerd. Sociale partners zitten niet te wachten op een verlaging van de aftoppingsgrens. Ook pensioenuitvoerders zijn tegen, omdat het een flinke verlaging van de pensioenpremie zal betekenen. Maar hoe houden ze de politiek tegen? Het zou mij niet verbazen als de SER kort na de verkiezingen – misschien is het bij het verschijnen van dit artikel al gebeurd – met een meer definitief advies komt voor een toekomst-

bestendig pensioenstelsel en daarin als voorwaarde stelt dat de aftoppingsgrens niet naar beneden wordt bijgesteld. De SER bestaat uit werkgevers-, werknemers- en Kroonleden en zijn advies zal zwaar wegen. Feit blijft dat toekomstige kabinetten ergens geld vandaan moeten halen om de oplopende kosten van de vergrijzing, milieu- en defensiekosten te financieren, posten die steeds vaker het nieuws halen. Op langere termijn is de aftoppingsgrens volgens mij niet veilig. Een mogelijke daling daarvan pleit er alleen maar voor om nu al een breder draagvlak onder het nettopensioen te creëren en de beletselen weg te nemen voor pensioenfondsen om voor deelnemers goede nettoregelingen te kunnen neerzetten. ●

PENSIOENWETGEVING 2017

prof. dr. E. Lutjens, mr. P.J.M. Akkermans

Pensioenwetgeving verzamelt, ordent en ontsluit de wet- en regelgeving betreffende pensioenen naar de stand van 1 januari 2017. Regels betreffende pensioenen zijn verspreid over tal van bronnen. Deze bundel verzamelt deze en biedt hiermee een handreiking aan degenen die met het pensioenrecht in de praktijk of voor studie moeten werken.

De kern van Pensioenwetgeving bestaat uit de centrale pensioenwetten, met name de Pensioenwet en de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds. Ook de belangrijkste uitvoeringsbesluiten op basis van deze wetten zijn opgenomen. Maar Pensioenwetgeving gaat verder: civiele wetgeving met voor pensioen belangrijke bepalingen is opgenomen in het Burgerlijk Wetboek en de Wet op de ondernemingsraden, in het gelijkebehandelingsrecht, in de socialezekerheidswetgeving, in het Europees recht en - uiteraard - het fiscale recht, alsook in een aantal beleidsregels van de toezichthouders AFM en DNB.

De stand van weergave is de op 1 januari 2017 geldende wetgeving, maar teksten van de belangrijkste wetsvoorstellen zijn tevens meegenomen waar deze voor een goed begrip van de wetgeving van belang worden geacht. Zo is Pensioenwetgeving ook in de loop van het jaar zo actueel mogelijk.

Kluwer, Deventer 2016

Omvang: 1126 pag.'s

Prijs € 116,25 (incl. btw), abt. € 104,65 (incl. btw)

ISBN 9789013141443

